

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה. נה.

תורה אור

אסוף אסף. כלומר האכלה את הכל בתמינה: **אסף אדם ובהמה והמכשלות הם הרשעים.** כל דברים שהרשעים נכשלין בהן: **והכרתי את האדם.** בתמינה. שהרי אף לאדם הן עובדין: **אגריפס** שר זבא. עובד כוכבים היה ממונה על ראשי גייסות וצימי אגריפס המלך היה: **אין מסקנאה** זה. אשמו הראשונה אינה מקפדת וכל כן לשנוא את בעלה [אבל אם פחותה ממנה מתקנאה ומקפדת עליו לשנאתו]. וזוין. ישראל היה: **דלוני** כי מפזרי פסחים ההולכי בעזרת כוכבים שנתפרקו איצריהן מחמת חולין וחורין באצרין מזומדים: **רעים** שגליוהו. שמיסרים את הגוף: **שהחילוק** דברים. מניחן לטעות: **מתני'** גם בעוטה. שבעטה וזרעה עובד כוכבים: **שהוא נוטל.** נעזים מתוך יין צדשים של גת גל הענבים שמתה הקורה קרי תפוח ובלע"ז ש"ק. וקסבר תנא דידן לא הו יין נסך עד שירד לבור: **מה שצבור אסור.** אם נגע בו העובד כוכבים אחרי כן. צור היה עושין לפני הגת והכלי נתון שם לקבל היין וש שטמין

גליון הש"ס

רש"י ה"ה מה שבבור בו דורכין עם וכו' ומשום מסייע יד עוברי עבירה. עין מג"ח סימן שמו ס"ק ד:

הגהות הב"ח

(א) במשנה ונתן לתפוח (ולו) חו"מ וי"ב ס"א אינו בלא וי"ו וס"א נכס שאינו נש"ן ועיין בתוס': (ב) תוס' ד"ה לוקחין וכו' ק"ה הוא הני: (ג) ה"ה והשאר וכו' שפתה עובד כוכבים מנבחה והיא שהורה ושל ע"ר אומר:

רבינו הגנאל

ואותה עבודת כוכבים לא נשרפה א"ל משל למלך ששרתה עליו עיר ובא להשחיתה הריים משחת ולא המתים בו ועוד שאלו אגריפס שר צבא וזוין א"ל ונתן לר' עקיבא לבי ולבך יודע שעבודת כוכבים אין בה משח והו חזינן דאולו בה שבורין וחוורין שלימים. א"ל משל לאדם נאמן שהיה בעיר והיו הכל מפקדין אצלו שלא בעדים בא אחד ולא היה מפקיד אצלו אלא בעדים פגע אחד שבה והפקיד אצלו שלא בעדים אמרה לו אשתו וכפרנו אמר לה אישה בשביל שוטה זה שנושה שלא כהוגן נאבד את אמונתו כן החללים שעל בני אדם בשהה שמשלתחין עליו משבירין אותן שיבאו עליו ביום פלוני ויצאו ביום פלוני ועל ידי סם פלוני וכו'ן שהגיע זמנם לצאת הלך זה לעבודת כוכבים דין הוא שלא יצאו החללים אלא מפני שוטה זה עשה שלא כהוגן נעבור על שבועתו והיינו דכתיב וכלאים רעים בשליחותם ונאמרו יצאו רבא רב יצחק לרב יהודה עבודת כוכבים את באתרין וכי מצטרף עלמא למטרא פיתוחי בתלמא שקולו לו בגדא שחטו לה גברא ואתי מטרא א"ל השתא ^(א) אי הו שכיבנא לא אמרי לנו הא מלתא דאמר רב מאי דכתיב ^(ב) אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים מלמד שהחליקן בדברים כדי לטורדן מן העולם והיינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב ^(ג) אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן ^(ד) בא לטמא פותחין לו בא לטהר פי שהוא נוטל בידו ונותן לתפוח ^(ה) ואינו עושה יין נסך עד שירד לבור וירד לבור מה שבבור אסור והשאר מותר: דורכין עם העובד כוכבים בגת

לוקחין גת בעוטה. אע"פ שנוטל בידו ונותן לתפוח אינו נעשה יין נסך עד שירד לבור כן ^(א) הגירסא ויש ספרים שגורסין שאינו והו סיפא פירוש דרישא אבל אותן ספרים שגורסין ואינו צויו וא"כ נשמע דין אחר שאפי' נגע עובד כוכבים בקילוח המושך מן הגת וירד לבור אינו נאסר וקשיא אמאי אלטרין למיתני אע"פ שנוטל יתר שאינו נעשה יין נסך כלל עד שירד לבור וי"ל דלא זו אף זו קמי' א"נ תנא ^(א) סיפא לגלוי רישא דלא מימא דנתינה לתפוח כשהכל נאסף אל התפוח הו כלילו ירד לבור קמי' סיפא דירד לבור דוקא: **ירד לבור** מה שבבור אסור. פ"ה אם נגע בו עובד כוכבים אחרי כן משמע מתוך פירושו דר"ל והשאר מותר ואפי' יגע בו עובד כוכבים וכן נראה דנתינה דקמי' סיפא דומיא דרישא דנתינה לתפוח מיירי בנגיעה אף מותר דסיפא מיירי בנגיעה אבל אין לפרש דר"ל והשאר מותר שאינו נאסר כנגע העובד כוכבים כמה שצבור ע"י נזוק אבל ודאי אם נגע העובד כוכבים הו אסור צמגע עובד כוכבים דשפיר הו קרוי יין כיון שנתן הכל אל התפוח דא"כ כי מקשה מינה צמגי' לרב הונא דאמר כיון שהתמל לימשך עושה יין נסך לישי ליה דרב הונא איירי צמגע עובד כוכבים דנתיני' נמי הכא אסרה ללא שריא השאר אלא ע"י נזוק וכי' דמקשי מי' שפיר דקמי' אהא דנשמי' ליה לרב הונא דלית ליה צ"ב ^(א) לקמן ^(ב) דנזוק צבור וצמתימין משמע דנזוק אינו צבור מדקא שרי השאר שצמג דא"כ הוה ליה לתלמודא לתמי' מלתייה דרב הונא דלקמן כיון דמכא דהיא פריך לכן נראה כפי' רש"י דמיירי מתימין דהשאר מותר אף בנגיעת עובד כוכבים והשתא ניחא דליכא לשנויי צמגי' דמתימין לא מיירי צמגע עובד כוכבים ורב הונא איירי צמגע עובד כוכבים דע"כ מתיני' נמי מיירי צמגע עובד כוכבים דכפרישית ור"י פי' דודאי מיירי צממגי' בנזוק נמי ואשמעינן שהשאר אינו נאסר מטעם נזוק מדקאמר עלה צממגי' לא שנו אלא שלא החזיר גברותי לגת פי' ואו מותר שאינו נאסר מטעם נזוק צר נזוק ופריך גברותי גופה צמגי'

1. אסף אסף כל מעל פני האדמה נאם ^(א) צפניה ב
2. אסף אדם ובהמה אסף עוף השמים ודגי הים והמכשלות את הרשעים והכרתי את האדם מעל פני האדמה נאם ^(א) צפניה א ג
3. פי' אלהיך אש אכלה הוא אל קנא: דברים ד כד
4. והפלא ^(א) את מפקד ואת מכות ורשע מכות גדולות ונאמנות והללים רעים ונאמנות דברים כה טט
5. ופן תשא עיניך והשמימה וראית את השמש ואת הירח ואת הבוכרים כל צבא השמים ונדהת והשתחית להם וגברתם אשר חלק ^(א) אלהיך אתם לכל העמים תחת כל השמיים: דברים ד ט
6. אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן: משלי ג ד

לעני רש"י

מיי"ש [מיי"ט] ערכה (חלק של הגת, שבו מניחים את הענבים). ש"ק. כמות בעבים או יריות, שמכניסים בבת אחת בבת או בבת-הבד.

מוסף רש"י

שהחליקין בדברים. צדדים נלחשים (דברים ה י"ג). אם ללצים. הוא כלל להשתמר, הוא יליץ. לא ימנעו ולא יעוררו (יחזקאל ד) מעטו יליץ לא ימנעו ולא יעוררו (יחזקאל ד) ש"ק. א"ל הוא יליץ, הקדיש יליץ אותם כלומר להסיר לו פתח להיות יתן מוחות סם). ולענוים יתן חן. אם לענוים הוא כלל להסיר לו חן מי שצדו (ש"ק יחזקאל ד). א"ל אם לענוים ולמדה טובה הוא נשך, יתן חן. ישיעונו מן השמים (שבת טז). בא לטמא. כיון שגא' אדם פותחין לו. פתח הטומאה לכנס לו, מספקין בידו ואין מועינין ממנו מן השמים לעכו (יחזקאל ד). מסייעין אותו ומכנין לו פתח (שבת טז).

יאסוף אסף כל מעל פני האדמה נאם ה' אסף אדם ובהמה אסף עוף השמים ודגי הים והמכשלות את הרשעים [וגו'] וכי מפני שהרשעים נכשלים בהן יאבדם מן העולם והלא לאדם הן עובדין ^(א) והכרתי את האדם מעל פני האדמה [וגו'] שאל אגריפס שר צבא את ר"ג כתיב בתורתכם ^(ב) כי ה' אלהיך אש אכלה הוא אל קנא כלום מתקנא אלא חכם בחכם וגבור בגבור ועשיר בעשיר אמר לו אמשול לך משל למה"ד לאדם שנשא אישה על אשתו חשובה ממנה אין מתקנאה בה פחותה ממנה מתקנאה בה א"ל וזוין לר"ע לבי ולבך ידע דעבודת כוכבים לית בה מששא והא קחוינן גברי דאולי כי מתברי ואתו כי מצמדי מ"ט אמר לו אמשול לך משל למה"ד לאדם נאמן שהיה בעיר וכל בני עירו היו מפקדין אצלו שלא בעדים ובא אדם אחד והפקיד לו בעדים פעם אחד שבה והפקיד אצלו שלא בעדים אמרה לו אשתו בוא ונכפרנו אמר לה וכי מפני ששוטה זה עשה שלא כהוגן אנו נאבד את אמונתנו אף כך יסורין בשעה שמשגרין אותן על האדם משיבעין אותן שלא תלכו אלא ביום פלוני ולא תצאו אלא ביום פלוני ובשעה פלונית ועל ידי פלוני ועל ידי סם פלוני כיון שהגיע זמנו לצאת הלך זה לבית עבודת כוכבים אמרו יסורין דין הוא שלא נצא וחורין ואומרים וכי מפני ששוטה זה עושה שלא כהוגן אנו נאבד שבועתנו והיינו דא"ר יוחנן מאי דכתיב וכלאים רעים ונאמנים רעים בשליחותם ונאמנים בשבועתן א"ל רבא בר רב יצחק לרב יהודה האיכא בית עבודת כוכבים באתרין דכי מצטרף עלמא למטרא מתחזי להו בחלמא ואמר להו שחטו לי גברא ואיתי מטרא א"ל השתא ^(א) אי הו שכיבנא לא אמרי לנו הא מלתא דאמר רב מאי דכתיב ^(ב) אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים מלמד שהחליקן בדברים כדי לטורדן מן העולם והיינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב ^(ג) אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן ^(ד) בא לטמא פותחין לו בא לטהר פי שהוא נוטל בידו ונותן לתפוח ^(ה) ואינו עושה יין נסך עד שירד לבור וירד לבור מה שבבור אסור והשאר מותר: דורכין עם העובד כוכבים בגת אבל

מתקרא ומשני בנזוק אלמא מתיני' נמי מיירי בנזוק דכפרישית ורש"י פי' מה שצבור אסור אף בלא נגיעת עובד כוכבים מטעם כחו של עובד כוכבים דגורי ביה רבנן כדאמרינן לקמן צ"ב ^(א) (דף ע"ג) וה"נ מכל דליכנו צמגי' נמתך היין וירד לבור והשאר מותר שאינו נאסר מכחו כיון שאינו עדיין יין וגם אינו נאסר לא צמגע ולא בנזוק דכפרישית: **והשאר** מותר. פי' אף בשמיה כפ"ה אבל הר"ר שמעיה פי' מותר בהנאה דאינו נעשה יין נסך ליהאך בהנאה עד שירד לבור אבל בשמיה מיהא אסור וכן צרישא לוקחים גת בעוטה כו' אע"פ שנוטל כו' ואינו חשבו כאיסורי הנאה והקשה הר"ר אלחנן חדא דלשון לוקחין משמע דמותר אף בשמיה ועוד דצמגי' כי פריך לרב הונא לישי ליה דמותר דמתיני' היינו בהנאה וכי קאמר רב הונא בשמיה קאמר ולי פריך משום דהוכיח רב הונא יין נסך דמשמע אף בהנאה הא לקמן נמי קאמר רב חינוך בן יומו עושה יין נסך והיינו בשמיה דוקא דלקמן ^(א) (דף ע"ג) צמגי' לכן נראה לפי רש"י והא דאמרינן צ"ב ^(א) לקמן דף ע"ד) גבי גת של אבן שפתה עובד כוכבים ^(ב) יגבגב ושל עץ רבי אומר יגבגב וכו"א יקלוף הזפת ואיכא דאמר דוקא זפתה אבל דרך זה לא סגי לה צניגוב ואמאי הא קמי' הא כלל דלוקחים גת בעוטה ויש לומר דהתם איירי למשנה אחרונה דקיל' כוותיה וכי פריך התם מתימין אצרייתא הוה מצי לשנויי כלן למשנה ראשונה כלן למשנה אחרונה אלא ניחא ליה למימר מתימין בלא דרך זה צרייתא בדרך זה ולאוקומי מתימין למשנה אחרונה: **דורכין עם העובד כוכבים בגת.** פ"ה ומשום גרס טומאה ליכא דמשעה שדרך צבן עובד כוכבים מעט נטמאו משמע מתוך פירושו שדורכין בסוף דריכה קאמר וכן נראה לר"י דאין לפרש דורכין בתחלת דריכה ומטעם שנטמא הכל צמגי' טמאה דא"כ ישראל העושה פירותיו צטומאה אמאי לא דורכין עמו כיון שנטמא הכל צמגי' טמאה לכן נראה כפרש"י דבסוף דריכה קאמר וכן משמע צירושלמי דקמי' דורכין עם העובד כוכבים צמגי' דא"כ דא"כ אמרת והוא שהלכו עליו דריכה שמי וערב אבל לא הלכו עליון שמי וערב לא:

אבל

ליטור מסייעין אותו שאמר ולענוים יתן חן: מתני' לוקחין גת בעוטה מן העובד כוכבים